

Wielkość ruchu turystyczno-rekreacyjnego w Kampinoskim Parku Narodowym od strony polany i ścieżki dydaktycznej w Lipkowie w latach 2015-2017 – analiza porównawcza

Katarzyna Dzioban

Abstrakt. Celem artykułu jest porównanie wielkości ruchu turystyczno-rekreacyjnego na polanie i ścieżce dydaktycznej w Lipkowie w listopadzie 2015 r. oraz w czerwcu 2016 i 2017 r. W badaniach wykorzystano metodę pomiaru bezpośredniego. W sumie zanotowano 6328 osób korzystających z polany, ścieżki i szlaków turystycznych od strony Lipkowa. Największą liczbę osób (2828) odnotowano w czerwcu 2017 r., a niewiele mniej w czerwcu 2016 r. (2650). Zdecydowanie najmniej osób (850) pojawiło się w listopadzie, tuż po oficjalnym otwarciu polany (po jej modernizacji w 2015 r.). Wyniki badań pokazują, że na przestrzeni trzech lat niezmiennie weekendy dominują w frekwencji osób odwiedzających KPN (od strony wsi Lipków). Stwierdzono wzrost liczby osób w dni powszednie. Wśród użytkowników największy udział stanowili mężczyźni.

Słowa kluczowe: monitoring ruchu, miejsce rekreacji, infrastruktura turystyczna

Abstract. The intensity of tourist and recreational traffic in the Kampinos National Park from the glade and educational path in Lipkow side in 2015-2017 – comparative analysis. The aim of the article was to compare the number of tourists in a glade and on the nature trail in Lipków in November 2015, June 2016 and 2017. Within the study the method of direct measurement was used. In total, 6328 visitors using the glade, nature paths and hiking trails from the Lipków side were observed. The largest number (2828) was recorded in June 2017, less in June 2016 (2650). Only 850 people arrived in November, just after the official opening of recreational glade (after its modernization in 2015). The results show that most visitors come to Lipków area on weekends. But every year, there is an increase in the number of people on weekdays. The most frequent users are men.

Keywords: tourist traffic monitoring, place of recreation, tourist infrastructure

Wstęp

Nielatwo jest znaleźć drugie takie miejsce, gdzie stolica graniczy tak blisko z dziką przyrodą, a wędrując po puszczy trudno uwierzyć, że kilka kilometrów dalej są ruchliwe i hałaśliwe skrzyżowania (Płoskonka i Dzioban 2013). Wiele badań wskazuje, że Kampinoski Park Narodowy jest miejscem rekreacji mieszkańców Warszawy i mieszkańców miejscowości położonych w jego otulinie. Stanowi idealne miejsce do realizacji różnych form aktywności turystyczno-rekreacyjnych. Dla wielu odwiedzających jest najbliższym położonym kompleksem leśnym. Na jego terenie poza bogactwem przyrodniczym, znajdują się zarówno obiekty historyczne, jak i ogólnodostępne miejsca rekreacji tj. polany rekreacyjne i ścieżki dydaktyczne (Dzioban 2012).

Park jest obszarem chronionym i regularny monitoring ruchu na jego obszarze jest bardzo ważny. Wyniki takiego badania pomagają nie tylko w regulacji ruchu turystycznego i w ochronie przyrody, ale również wspomagają decyzje o zagospodarowaniu rekreacyjno-turystycznym. Polany rekreacyjne wyznaczane na terenie PN pełnią zwykle rolę bufora, hamując ruch turystyczny. Są usytuowane na obrzeżach Parku w dostępnych miejscach zarówno dla turystów pieszych, rowerowych, jak i zmotoryzowanych.

Do czasu modernizacji polana w Lipkowie wyglądała bardzo skromnie. Została zmodernizowana w 2015 r. w ramach projektu „Budowa infrastruktury turystycznej na polanie Lipków – ograniczenie antropopresji na ekosystemy KPN”, który został sfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Wsparcia udzieliła także gmina Stare Babice w postaci pożyczki na zapewnienie płynności finansowej projektu, a także sfinansowała projekt techniczny inwestycji, który umożliwił ubieganie się o środki unijne.

Projekt powstał, aby zabezpieczyć chronione tereny Parku przed niekontrolowanym i nadmiernym ruchem turystycznym. Po modernizacji polana stała się bardzo atrakcyjnym miejscem i skupia na swoim obszarze więcej turystów, niż to miało miejsce przed budową nowej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej. Od czasu przebudowy stała się miejscem przyjaznym dla dzieci i dorosłych. Na jej obszarze pojawiły się nowe ławki i wiaty wycieczkowe z miejscami na grille i ogniska. Powstał duży plac zabaw, boiska sportowe, ścieżka zdrowia oraz ścieżka przyrodnicza „Do Lipkowskiej Wody” z 6 przystankami, których zadaniem jest przybliżenie walorów przyrodniczych i historycznych wsi Lipków. Dla osób, które przyjeżdżają rowerami ustawiono stojaki. Powstał też przyjazny środowisku parking dla samochodów. Cały obiekt został oświetlony oraz objęty monitoringiem (Andrzejewska 2015).

Cel pracy

Celem pracy było zbadanie wielkości ruchu turystycznego w KPN od strony miejscowości Lipków, ze szczególnym uwzględnieniem polany wycieczkowej, parkingu i ścieżki dydaktycznej „Do Lipkowskiej Wody” w trzech różnych okresach badań.

W ramach pracy postawiono następujące pytania badawcze: Jak zmienia się ruch turystyczny na przestrzeni trzech lat od czasu otwarcia polany w 2015 roku? Które z miejsc było

najliczniej użytkowane (polana z placem zabaw, ścieżka dydaktyczna, szlak pieszy, szlak rowerowy)?

Material i metody

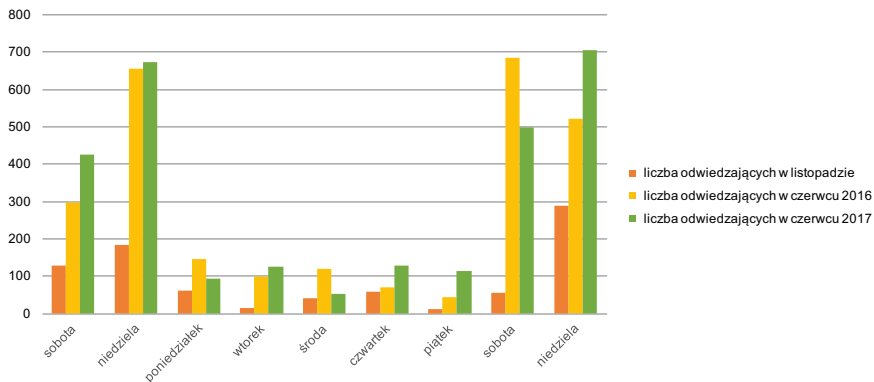
Badanie polegało na manualnym zliczaniu odwiedzających w 3 punktach pomiarowych: na polanie Lipków, na szlakach turystycznych (pieszym i rowerowym), przebiegających wzdłuż polany oraz przy ścieżce dydaktycznej „Do Lipkowskiej Wody”. Obserwowano także parking przy cmentarzu i przy polanie. Dane zapisywano na karcie ruchu. Przyjęta metoda obserwacji polegała na zliczaniu wszystkich osób wchodzących i wychodzących w okolicy polany i parkingu w Lipkowie w podziale na kobiety, mężczyzn i dzieci. Rejestrację ruchu turystycznego prowadzono w godzinach 8.00-18.00 przez 9 dni, tj. od soboty do następnego niedzieli – w listopadzie 2015, czerwcu 2016 oraz czerwcu 2017 r. Zapisywano również informacje dotyczące warunków pogodowych.

Wyniki

W trakcie prowadzonych pomiarów w trzech okresach badań zarejestrowano łącznie 6328 osób, które odpoczywały w okolicy polany w Lipkowie. Ze względu na porównywalne warunki atmosferyczne panujące w miesiącach letnich, liczba odwiedzających w czerwcu 2016 i 2017 r. była zbliżona i wyniosła odpowiednio 2650 i 2828 osób. W listopadzie 2015 r., tuż po otwarciu polany zarejestrowano 850 odwiedzających. Powodem tak znacznej różnicy była z pewnością pogoda i informacja o nowym miejscu rekreacji, która dopiero w późniejszym czasie dotarła do większej liczby zainteresowanych.

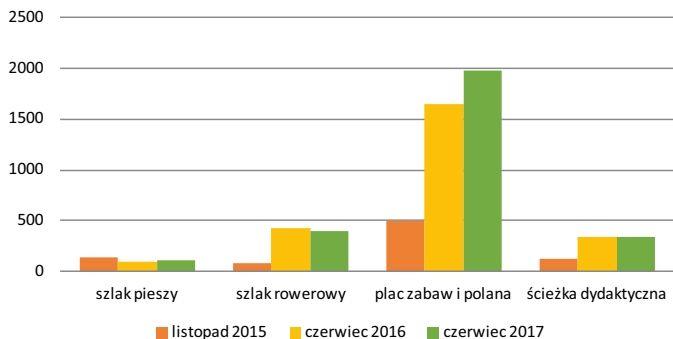
Liczba odwiedzających w trakcie trzech okresów badawczych była najwyższa w weekendy. Każdego roku w każdym dniu tygodnia odnotowano wzrost liczby osób, z trzema wyjątkami. W poniedziałek, w środę oraz w sobotę zanotowano mniej osób w porównaniu do roku poprzedniego (ryc. 1). Można przypuszczać, że mniejsza liczba odwiedzających w czerwcu 2017 r. była spowodowana niesprzyjającymi warunkami atmosferycznymi, które skutecznie zniechęciły do wizyty w parku. W te dni pojawiły się opady deszczu z rana lub popołudniowe burze.

Analiza danych, dotyczących informacji na temat odwiedzających park od strony polany pokazała, że we wszystkich badanych dniach częściej można było spotkać mężczyzn. W ciągu dwóch pierwszych badanych okresach proporcje między liczbą kobiet, mężczyzn i dzieci były podobne. Wyniki w trzecim okresie były zdecydowanie inne. W czerwcu 2017 r. mniej dzieci pojawiało się w parku i na polanie rekreacyjnej w dni powszednie w stosunku do dni weekendowych. W tym przypadku warunki pogodowe miały wpływ na decyzje o spędzeniu czasu na wolnym powietrzu. Mimo tego, że było ciepło, to zachmurzone niebo i obawa przed wystąpieniem deszczu skutecznie odwróciła rodziców z dziećmi od spacerów i zabaw na polanie.

Ryc. 1. Liczba odwiedzających w listopadzie 2015, czerwcu 2016 i czerwcu 2017 r. z podziałem na dni tygodnia
Fig. 1. Number of visitors in November 2015, June 2016 and June 2017 broken down into days of the week

Wyniki obserwacji użytkowników szlaków, ścieżki dydaktycznej oraz polany rekreacyjnej z placem zabaw pokazały, że każde z badanych miejsc było najbardziej popularne w okresie wiosennym. Zaskakująca jest jednak frekwencja osób na szlaku pieszym porą jesienią. Mimo, że ogólna liczba wchodzących do parku w listopadzie 2015 r. jest sporo mniejsza porównując z okresem wiosennym, to właśnie wtedy na szlaku pieszym rejestrowano najwięcej osób (ryc. 2). Liczba użytkowników szlaku pieszego, ścieżki dydaktycznej oraz szlaku rowerowego w okresie wiosennym zarówno w roku 2016 i 2017 r. jest porównywalna. Porównując pozostałe analizowane miejsca widać, jak wyniki uzyskane w okresie wiosennym 2016 i 2017 r. odbiegają od tych przeprowadzonych jesienią, pod względem liczebności odwiedzających. Natomiast te otrzymane w czerwcu 2017 r. są bardzo zbliżone

Ryc. 2. Zestawienie liczby osób w podziale na użytkowników: szlaków (pieszego i rowerowego), placu zabaw z polaną oraz ścieżki dydaktycznej – w 3 okresach badań
Fig. 2. Comparison of the number of visitors based on users of trails (walking and cycling), glade and playground and educational path – in 3 periods of the study

do wyników z czerwca 2016 r. Minimalnie więcej osób pojawiło się na szlaku rowerowym i ścieżce dydaktycznej w 2016 r. Zwiększenie liczby odwiedzających w 2017 r. nastąpiło na placu zabaw i polanie, aż o 344 osoby, natomiast nieznacznie (o 12 osób) na szlaku pieszym.

W trakcie obserwacji notowano również liczbę samochodów na parking przy polanie oraz zliczano samochody osób, które zostawiły swój pojazd i udały się na pobliski cmentarz.

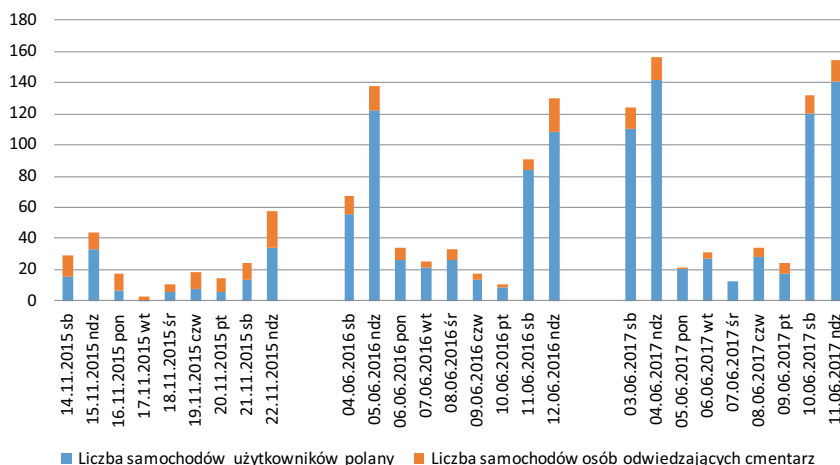
Tab. 1. Liczby samochodów zatrzymujących się na parking przy polanie w Lipkowie, w 3 okresach badań, z podziałem na użytkowników polany i odwiedzających cmentarz

Table 1. The number of cars stopping at the parking near the glade in Lipków, in 3 periods of study, divided into glade users and visitors to the cemetery

	Listopad 2015	Czerwiec 2016	Czerwiec 2017
Liczba samochodów ogółem	223	549	693
Liczba samochodów użytkowników polany	123	470	623
Liczba samochodów odwiedzających cmentarz	100	79	70

W czerwcu 2017 r. zaparkowano aż 3 razy więcej samochodów niż w listopadzie 2015 r. (tab. 1) W każdym okresie badań parking był najbardziej wykorzystywany w weekendy. Użytkownicy polany częściej zdecydowali się na przyjazd samochodem. Z kolei z roku na rok było coraz mniej samochodów, którymi przyjechały osoby udające się tylko na cmentarz. W listopadzie ze względu na okres świąteczny związany z Dniem Wszystkich Świętych samochodów przyjeżdżających na cmentarz było więcej w porównaniu do wyników zaobserwowanych w okresie wiosennym.

W listopadzie liczba samochodów – użytkowników polany i cmentarza była porównywalna w każdym dniu tygodnia, a w niektóre dni tygodnia większa (ryc. 3) Natomiast

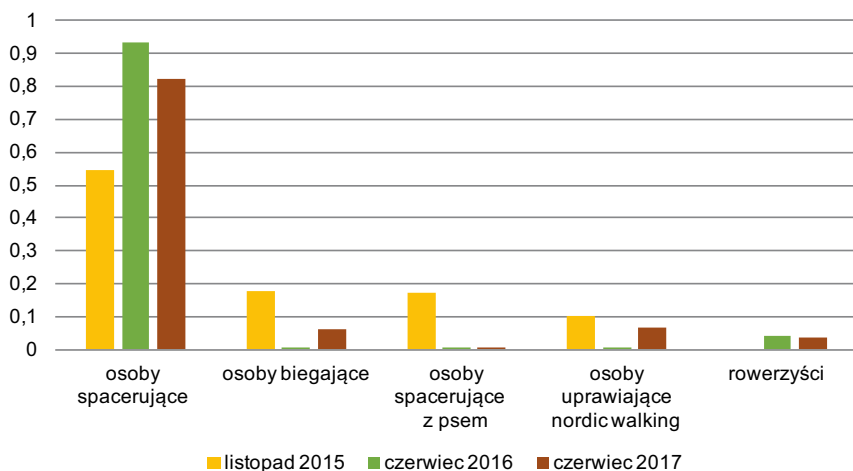
Ryc. 3. Liczba samochodów zatrzymujących się na parking przy polanie w Lipkowie, w 3 okresach badań, z podziałem na użytkowników polany i odwiedzających cmentarz w poszczególnych na dniach

Fig. 3. The number of cars stopping at the parking near the glade in Lipków, in 3 periods of the study, divided into glade users and visitors to the cemetery in particular days

w czerwcu 2016 i 2017 r. zdecydowanie więcej kierowców zostawiało samochód i spędzało czas na polanie i na szlakach w Parku niezależnie od dnia tygodnia.

Ciekawych informacji dostarczyły dane zebrane przy wejściu na ścieżkę przyrodniczą. W trakcie trzech okresów badań w sumie zaobserwowano 795 osób. Z czego 120 osób zapoznało się z jej walorami w okresie jesiennym, a pozostałe osoby odwiedziły ten szlak w okresie wiosennym (340 osób w 2016 i 332 osoby w 2017 r.). Zestawiając procentowy udział kobiet, mężczyzn i dzieci na ścieżce dydaktycznej na przełomie trzech lat, zaobserwowano pewne zmiany. W listopadzie 2015 r. dużą część odwiedzających stanowili mężczyźni (48%), a najmniejszą dzieci (13%). W czerwcu kolejnego roku wyniki badań pokazały, że stosunek użytkowników wyrównał się, a każda z grup stanowiła ponad 30%. Wiosną w roku 2017 stosunek ten uległ zmianie – tym razem na liczebną korzyść kobiet (48%) i mężczyzn (35%), dzieci ponownie było najmniej (tylko 17%). Niska frekwencja dzieci w listopadzie 2015 r. oraz w czerwcu 2017 r. spowodowana była niesprzyjającymi warunkami atmosferycznymi. Jesienna szaruga nie zachęcała do spacerów, a z kolei w czerwcu, pojawiały się całodziennie zachmurzenia.

W trakcie badań zapisywano również dane o formie aktywności, która jest wybierana przez jej użytkowników. W każdym terminie badań, a więc podczas dwóch różnych okresów jesiennym i wiosennym dominującą formą aktywności po ścieżce dydaktycznej był spacer. Co ciekawe w listopadzie nie zanotowano żadnej osoby na rowerze, ale zauważalna jest największa różnorodność wybieranych form aktywności. W odróżnieniu od okresów wiosennych, sporo osób biegало i spacerowało z psem (ryc. 4). W czerwcu 2016 i 2017 r. niewiele osób spacerowało z psami, czy uprawiało nordic walking. Pojawili się natomiast rowerzyści, którzy zbaczając, na chwilę, ze szlaku rowerowego przejeżdżali ścieżką dydaktyczną.

Ryc. 4. Udział procentowy użytkowników ścieżki dydaktycznej w zależności od uprawianej formy aktywności ruchowej – w 3 okresach badań

Fig. 4. The percentage of users of educational path depending on practiced physical activity – in 3 periods of the study

Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że:

- sytuowana na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego polana rekreacyjna pełni istotną funkcję rekreacyjno-wypoczynkową dla mieszkańców okolicznych miejscowości oraz Warszawy,
- wzrasta liczba osób korzystających z polany, ze szlaków turystycznych oraz ścieżki dydaktycznej w okolicy Lipkowa od czasu ponownego otwarcia polany (po jej modernizacji we wrześniu 2015 r.),
- najwięcej osób, niezależnie od pory roku, korzysta z polany wypoczynkowej i placu zabaw, a mniej – ze ścieżki dydaktycznej,
- w okresie jesiennym, w porównaniu do wiosennego, ścieżka dydaktyczna charakteryzuje się większą różnorodnością uprawianych na jej odcinku form aktywności,
- liczba odwiedzających w weekendy była najwyższa – w każdym okresie prowadzonych badań,
- frekwencja użytkowników polany, ścieżki dydaktycznej i szlaków od strony Lipkowa w okresie prowadzonych badań była dużo większa porą wiosenną niż jesienną, na co niewątpliwie wpłynęły warunki pogodowe,
- we wszystkich dniach obserwacji, z wyjątkiem okresu jesiennego, liczba samochodów należących do użytkowników polany była większa niż odwiedzających cmentarz.

Wyniki badania pokazują, że monitoring powinien być prowadzony regularnie, aby kontrolować natężenie ruchu i tym samym przeciwdziałać niekorzystnym zmianom w ekosystemie Parku, jakie niesie zbyt duża liczba odwiedzających równocześnie polanę i okoliczne szlaki. Pomiar bezpośredni wymaga zaangażowania dużej liczby osób i jest bardzo czasochłonny i tym samym przeprowadzany jest zwykle tylko w wybranych dniach. Zatem potrzebne jest uzupełnianie go danymi, pochodzącymi z czujników ruchu zamontowanych na polanie. Dla pełnego obrazu ruchu turystycznego w danym miejscu, należałoby wprowadzić dodatkowe badania ankietowe, które pozwoliłyby opisać profil użytkownika polany, ścieżki oraz okolicznych szlaków.

Literatura

- Andrzejewska A. 2015. Przewodnik „Do Lipkowskiej Wody”. Wydawnictwo Epograf, Kampinoski Park Narodowy.
- Dzioban K. 2012. Studia nad ruchem rekreacyjno-turystycznym w Kampinoskim Parku Narodowym. Maszynopis pracy doktorskiej, Akademia Wychowania Fizycznego, Warszawa.
- Kajala L. (red.) 2007. Visitor monitoring in nature areas – a manual based on experiences from the Nordic and Baltic countries. Swedish Environmental Protection Agency.
- Płoskonka P., Dzioban K. 2013. Możliwości uprawiania surwiwalu na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego – wymiar praktyczny. Stud. i Mat. CEPL, Rogów, 1 (34): 56-64.

Katarzyna Dzioban

Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie

Wydział Turystyki i Rekreacji

katarzyna.dzioban@awf.edu.pl